

PM Rotel I (Dnr KS 2019/634)

Prioriteringar i det regionala tillväxtarbetet i Stockholmsregionen 2021 – 2027 (TRN 2018–0166)

Remiss från Region Stockholm

Remisstid 29 maj 2019

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Föredragande borgarrådet Anna König Jerlmyr anför följande.

Ärendet

Region Stockholm har fått möjlighet att inkomma till regeringen med en redovisning av prioriteringar avseende det regionala tillväxtarbetet inklusive sammanhållningspolitiken (N2018/05320/RTS). Underlaget ska utgöra ett led i arbetet med att utveckla den regionala tillväxtpolitiken inklusive sammanhållningspolitiken åren 2021–2027. Samtliga 21 regioners redovisningar utgör ett av underlagen för regeringen inför förhandlingen med EU-kommissionen om inriktningen av sammanhållningspolitiken för programperioden 2012–2027.

Region Stockholms redovisning av samhällsutmaningarna i Stockholms län utgår i stort från de sex långsiktiga utmaningar som formulerats i Stockholmsregionens regionala utvecklingsplan, RUF5 2050. De sex utmaningarna förtydligas i underlaget till att handla om befolkningstillväxt och behovet av nya bostäder, väl utbyggd kollektivtrafik och god framkomlighet, digitalisering, kompetensförsörjning, innovation, utveckling och näringsliv. Det konstateras vidare att Stockholmsregionens samlade förutsättningar att hantera dessa utmaningar är en av anledningarna till att regionen inte kan avlövas ytterligare resurser att omfördela till andra delar av landet, som föreslås i den nationella utredningen avseende kostnadsutjämningen.

Prioriteringarna för det regionala tillväxtarbetet utgår sedan från de nio regionala prioriteringar som identifierats i RUF5 2050. Prioriteringarna är tvärssektoriella och omfattar politikområden där europeiska, nationella, regionala och lokala insatser samt finansiella resurser med fördel kan samordnas.

Därutöver innehåller förslaget till redovisning en beskrivning av utvecklingsbehov avseende samverkan med statliga myndigheter, samt en bilaga med näringslivets syn på de regionala prioriteringarna.

Underlaget har tagits fram i samråd med en arbetsgrupp med representanter för Länsstyrelsen i Stockholms län, Storsthlm och Stockholms stad. Dialogen med kommunerna har dock inte varit tillfredsställande. Region Stockholm har därför

remitterat ett utkast till redovisning och ser fram emot ytterligare förtydligande gällande regionala prioriteringar ur kommunsektorsperspektivet.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden, exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, utbildningsnämnden och Stockholms Stadshus AB. Arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden och stadsbyggnadsnämnden har svarat med kontorsyttranden. Exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, trafiknämnden och Stockholms Stadshus AB har inte inkommit med svar.

Stadsledningskontoret anser att utmaningarna och prioriteringarna i RUFS 2050 är relevanta, men alltför många och allmänt hållna för att utgöra ett effektivt underlag för det regionala tillväxtarbetet i Stockholmsregionen och för att kommuniceras till regeringen som underlag för den regionala tillväxtpolitiken och sammanhållningspolitiken.

Arbetsmarknadsförvaltningen menar att förslaget innehåller en helhet som ligger i linje med RUFS 2050 och EU:s sammanhållningspolitik. Däremot belyser inte förslaget hur utmaningar ska mötas och prioriteringar realiserar.

Socialförvaltningen ställer sig bakom redovisningen men vill särskilt framhålla vikten av att prioritera bostadsfrågan i syfte att minska segregering och öka den sociala och ekonomiska utvecklingen i regionen.

Stadsbyggnadskontoret framhåller behovet av fler bostäder, arbetsplatser och infrastruktursatsningar för att skapa förutsättningar för regional tillväxt.

Utbildningsnämnden anser att förslaget tydligare kan problematisera regionens bostadsutbyggnad i relation till nödvändig samhällsservice (såsom skolor och förskolor), att konsekvenser för gymnasierregionen av en utbyggd regional kollektivtrafik kan lyftas samt att förslagets barnperspektiv kan stärkas genom ett tydligare fokus på barns och ungas uppväxtvillkor.

Mina synpunkter

Med Region Stockholms nya samordnande ansvar för det regionala tillväxtarbetet finns det höga förväntningar på att regionen driver kommunernas samlade uppfattning gentemot myndigheter och regering i frågor som rör tillväxt, bostadsbyggande, miljö och klimat och infrastruktur.

Jag delar stadsledningskontorets bild av att prioriteringarna utifrån ett tillväxtperspektiv framför allt bör ligga på de fem områden där vi ser att det finns utmaningar i hela regionen och där Region Stockholm faktiskt kan arbeta strategiskt och samordnande för att förbättra förutsättningarna för kommunernas arbete. Jag vill alltså särskilt betona betydelsen av samordning när det gäller bostäder, transportsystem, kompetensförsörjning, näringslivsklimat och elförsörjning. Att minska klimatpåverkan samtidigt som vi möjliggör för ökad tillgänglighet och ekonomisk tillväxt är av yttersta vikt för regionens utveckling.

I fråga om bostadsförsörjning är den samordnande funktionen av stor vikt i syfte att underlätta för kommunerna att upprätthålla en hög bostadsbyggnadstakt. Stockholms stad har en hög ambitionsnivå och det pågår ett arbete med att bygga 140 000 klimatsmarta bostäder fram till år 2030, men alltför ofta står lagstiftning och

regelverk i vägen för att med enkelhet bibehålla den höga takt som är absolut nödvändig. Regionen bör därför inom uppdraget med att utveckla den regionala tillväxtpolitiken arbeta för att lagstiftningen och uttolkningar av lagstiftningen ses över för att underlätta kommunernas bostadsbyggande.

Transportsystemet och infrastrukturen i regionen är också avgörande för regionens fortsatta tillväxt och måste planeras och tydligt styras för att vi ska kunna nå våra högt uppsatta klimatmål. Då Stockholm står för en stor del av landets samlade tillväxt är detta inte enbart en lokal eller regional, utan en nationell angelägenhet och staten bör ta ett större ansvar för nödvändiga infrastrukturinvesteringar i förhållande till kommunerna i regionen. Detta gäller såväl tillgängligheten inom som till regionen och staden.

För att Stockholms tillväxtpotential ska kunna säkras, måste även elförsörjningen säkras. Stockholms elnät är redan i dagsläget både eftersatt och underdimensionerat. Med den tekniska utvecklingen och elektrifieringen av samhället följer allt högre krav på en trygg och utökad elförsörjning, vilket gör att de nuvarande bristerna i elsystemet kommer att bli än mer påtagliga framöver. Detta är inte en problematik som är unik för Stockholm stad utan är både en regional och en nationell angelägenhet varför elförsörjningen bör lyftas i redovisningen till regeringen.

En av våra främsta prioriteringar inom Stockholms stad är att förbättra näringslivsklimatet. För att bibehålla och stärka Stockholms position i den internationella konkurrensen måste näringslivsklimatet ständigt förbättras och förenas med förutsägbarhet för investeringar i regionen. Infrastrukturinvesteringar och bostadsbyggande måste självfallet prioriteras för att skapa gynnsamma förutsättningar för jobb, företagande och tillväxt i Stockholm, men även nationella förutsättningar har stor påverkan på det regionala och lokala företagsklimatet. Inte minst regelbördor, skattetryck och kompetensförsörjning kräver ett helhetsgrepp nationellt för att Stockholmsregionen fortsatt ska kunna vara konkurrenskraftig vilket bör understrykas i redovisningen.

I övrigt vill jag hänvisa till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Stockholm den 23 maj 2019

ANNA KÖNIG JERLMYR

Bilaga

Prioriteringar i det regionala tillväxtarbetet i Stockholmsregionen 2021 – 2027

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarrådet Clara Lindblom (V) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Föredragande borgarrådets förslag till yttrande bifalles delvis
2. Därutöver anføres följande

Vänsterpartiet instämmer i många delar i den analys som Region Stockholm gör av behoven i länet när det gäller bostäder, kollektivtrafik, klimat/miljö, kompetensförsörjning etc. men har i vissa delar andra förslag på lösningar. Vi delar också stadsledningskontorets uppfattning att bristerna i elförsörjningen, som helt saknas i redovisningen från Region Stockholm, måste tas med i yttrandet till regeringen.

Det är viktigt att alla resonemang kring infrastruktursatsningar och transportsystemet även resonerar om hållbarheten. Omställningen till en hållbar stad kräver stora förändringar i vårt nuvarande transportsystem och de infrastruktursatsningar som görs bygger fast oss för lång tid i vad som redan idag visat sig vara ohållbara transportsätt. Det gäller såväl bilismen som flygandet där alla överväganden om tillväxt måste balanseras mot hållbarheten i de investeringar som görs.

Utmaningarna för kraftnätet och elförsörjningen visar behovet av övergripande och långsiktig planering där de utbyggnadsincitament som funnits tidigare visat sig otillräckliga för att möta behoven och säkerställa en framtida kapacitet.

Därutöver behöver hela skatteutjämningsystemet ses över, inte bara kostnadsutjämnningen som senast har varit ute på remiss. Det är av stor vikt för den regionala tillväxten och sammanhållningspolitiken att utjämningsystemet tar hänsyn både till kommuner med kraftigt sjunkande och till kommuner med kraftigt växande befolkningstal.

När det gäller regelverk och lagstiftning för att främja bostadsförsörjningen ser vi behov av en neutral lagstiftning mellan upplåtelseformerna, då hyresrätten är missgynnad i förhållande till ägt boende. Hyresrätten är en flexibel boendeform som behöver byggas ut, både för att tillgodose behovet hos stockholmare som står utan egen bostad och för att tillgodose näringslivets behov av arbetskraft. Staten behöver också öka sina samordnade insatser, inte minst för att även rika kommuner ska ta sitt ansvar för att bygga hyresrätter. Vi vill också betona att flera samhällsfunktioner behöver byggas ut i takt med ett ökat bostadsbyggande och anser i likhet med utbildningsnämnden att barnperspektivet och folkhälsan behöver stärkas i redovisningen från Region Stockholm. En ogenomtänkt förtätning riskerar exempelvis att allvarligt minska barns tillgång till grönska och friytor.

Kompetensförsörjningen är en annan nyckelfråga för staden, där staten behöver ta ett större ansvar för utbyggnaden av de utbildningar som behövs för att klara välfärdens behov. Inom förskolan är exempelvis stadens årliga rekryteringsbehov cirka 5-600 förskollärare, vilket ska jämföras med att det bara examineras cirka 500 nya förskollärare i hela Mälardalsregionen. Även yrkes- och vuxenutbildningen är central för kompetensförsörjningen, såväl inom stöd och service till personer med funktionsnedsättning och äldreomsorgen som för barnskötare i förskolan. Hur rekryteringsbehoven till följd av bostadsbyggandet och infrastruktursatsningarna möts är också av regionalt intresse, liksom hur nedskärningarna och privatiseringen inom Arbetsförmedlingen påverkar kommunernas kompetensförsörjning.

Särskilt uttalande gjordes av borgarråden Karin Wanngård och Emilia Bjuggren (båda S) enligt följande.

Vi delar flera av de synpunkter som berörs i ärendet. Det är dock besvärande att finansborgarrådet inte väljer att lyfta resonemangen som redovisningen innehåller om behovet av bostäder med rimliga kostnader. I en kontext där nuvarande politiska styre i staden har avsikten att sälja ut billigare hyresrätter och samtidigt sänker ambitionerna i byggandet av billigare bostäder i nyproduktion, exempelvis genom Stockholmhusen, går de utmaningar regionen gemensamt identifierar stick i stäv med Stockholms stad nuvarande politik.

Vidare är det viktigt att poängtera angelägenheten av ett gemensamt ansvar i regionen för bostadsbyggandet. Vi ser idag hur vissa kommuner tar ett större ansvar för

bostadsförsörjningen genom att tillskapa många nya bostäder, både genom byggande av bostads- och hyresrätter, medan andra kommuner duckar för sitt ansvar. Den generella utvecklingen är att borgerligt ledda kommuner i mindre grad tar sitt ansvar. Vi ser därför behovet av att det regionala tillväxtarbetet tar sin utgångspunkt också i nödvändigheten av att alla kommuner ska ta sitt fulla ansvar för bostadsbyggandet – för regionens och Stockholms bästa.

Kommunstyrelsen

Reservation anfördes av Clara Lindblom och Rashid Mohammed (båda V) med hänvisning till Vänsterpartiets reservation i borgarrådsberedningen.

Särskilt uttalande gjordes av Karin Wanngård, Olle Burell och Emilia Bjuggren (alla S) med hänvisning till Socialdemokraternas särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Remissammanställning

Ärendet

Region Stockholm har fått möjlighet att inkomma till regeringen med en redovisning av prioriteringar avseende det regionala tillväxtarbetet inklusive sammanhållningspolitiken (N2018/05320/RTS). Underlaget ska utgöra ett led i arbetet med att utveckla den regionala tillväxtpolitiken inklusive sammanhållningspolitiken år 2021–2027. Samtliga 21 regioners redovisningar utgör ett av underlagen för regeringen inför förhandlingen med EU-kommissionen om inriktningen av sammanhållningspolitiken för programperioden 2012–2027.

Region Stockholms redovisning av *samhällsutmaningarna* i Stockholms län utgår i stort från de sex långsiktiga utmaningar som formulerats i Stockholmsregionens RUFSS 2050. De sex utmaningarna förtydligas i underlaget till att handla om befolkningstillväxt och behovet av nya bostäder, väl utbyggd kollektivtrafik och god framkomlighet, digitalisering, kompetensförsörjning, innovation, utveckling och näringsliv. Det konstateras vidare att Stockholmsregionens samlade förutsättningar att hantera dessa utmaningar är en av anledningarna till att regionen inte kan avlövas ytterligare resurser att omfördela till andra delar av landet, som föreslås i den nationella utredningen avseende kostnadsutjämningen.

Prioriteringarna för det regionala tillväxtarbetet utgår sedan från de nio regionala prioriteringar som identifierats i RUFSS 2050. Prioriteringarna är tvärssektoriella och omfattar politikområden där europeiska, nationella, regionala och lokala insatser samt finansiella resurser med fördel kan samordnas:

1. Öka bostadsbyggandet och skapa attraktiva livsmiljöer.
2. Styra mot ett transporteffektivt samhälle.
3. Ta till vara kompetensen och underlätta matchningen på arbetsmarknaden.
4. Nå en jämlik och förbättrad folkhälsa och bidra till att sluta hälsogapet
5. Stärka förutsättningarna för alla barn och unga att gå vidare till studier och arbete.
6. Stärka strategiska forskningsstråk och innovationsmiljöer.
7. Stärka den internationella ställningen genom fler etableringar, besök och ökad internationell handel.
8. Öka de eldrivna person- och varutransporterna.
9. Utveckla klimat- och resurseffektiva attraktiva regionala stadskärnor.

Därutöver innehåller förslaget till redovisning en beskrivning av utvecklingsbehov avseende samverkan med statliga myndigheter, samt en bilaga med näringslivets syn på de regionala prioriteringarna.

Underlaget har tagits fram i samråd med en arbetsgrupp med representanter för Länsstyrelsen i Stockholms län, Storsthlm och Stockholms stad. Dialogen med kommunerna har dock inte varit tillfredsställande. Region Stockholm har därför remitterat ett utkast till redovisning och ser fram emot ytterligare förtydligande gällande regionala prioriteringar ur kommunsektorsperspektivet.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden, exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, utbildningsnämnden och Stockholms Stadshus AB. Arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden och stadsbyggnadsnämnden har svarat med kontorsyttranden. Exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, trafiknämnden och Stockholms Stadshus AB har inte inkommit med svar.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 30 april 2019 har i huvudsak följande lydelse.

Ökad tydlighet avseende prioriteringar i RUF 2050

Stadsledningskontoret anser att utmaningarna och prioriteringarna i RUF 2050 är relevanta, men alltför många och allmänt hållna för att utgöra ett effektivt underlag för det regionala tillväxtarbetet i Stockholmsregionen och för att kommuniceras till regeringen som underlag för den regionala tillväxtpolitiken och sammanhållningspolitiken. RUF 2050 har ett stort fokus på den fysiska regionplaneringen och tar inte i lika hög utsträckning sikte på de regionala tillväxtfrågorna. Eftersom staten i hög grad påverkar Stockholmsregionens förutsättningar för tillväxt och utveckling anser stadsledningskontoret att denna redovisning är ett viktigt tillfälle för Region Stockholm att driva frågor som kan undanröja hinder för och understödja en fortsatt tillväxt i Stockholmsregionen. Ett framgångsrikt påverkansarbete kräver dock en ökad tydlighet kring de frågor som är verkligt prioriterade och där regionen gemensamt vill se en förändring.

I samband med att Stockholms läns landsting den 1 januari 2019 övergick till att bli Region Stockholm fick organisationen det övergripande ansvaret och en samordnande roll i arbetet med att utveckla hela länet. Region Stockholm driver nu länets samlade uppfattning gentemot myndigheter och regering i frågor som rör tillväxt, bostadsbyggande, miljö och klimat och infrastruktur. Det är avgörande att det regionala ledarskapet ger de regionala utvecklingsfrågorna tillräckligt utrymme, både politiskt och professionellt. Det krävs en omfattande kompetensuppbyggnad för att utföra tillväxtuppdraget på ett tillfredställande sätt och för att genomföra den viktiga analysen. En viktig del av uppgiften är att ha en nära dialog med kommunerna i frågor om regional utveckling, där Region Stockholm framförallt ska ha en strategisk och samordnande roll och inte operativ.

Tydligare statlig samordning

Region Stockholm ska vara regionens starka röst, som kraftsamlar mot gemensamma mål och driver Stockholmsregionens frågor gentemot staten och andra aktörer. En viktig uppgift är att belysa och uppmärksamma de målkonflikter som ofta uppstår mellan olika statliga myndigheters och statens styrning i förhållande till kommunerna. Inom t.ex. bostadspolitiken finns tydliga exempel på målkonflikter avseende bland annat buller och bostadsförsörjning, där ett antal centrala myndigheter har roller i sammanhanget. Boverket, Naturvårdsverket, Socialstyrelsen och Länsstyrelsen har alla inflytande i den kommunala planeringssituationen. En annan sorts besvärande konflikt är när myndigheter tolkar samma lagstiftning på olika sätt. Olika myndigheter ger uttryck för motsägelsefulla tolkningar i förhållande till en och samma situation, ofta i samband med ny bebyggelse.

Stadsledningskontoret anser att alla myndigheter som är viktiga för det regionala tillväxtarbetet i större utsträckning bör få samordnade regleringsbrev och regeringsuppdrag. Staten måste ge kommuner och regioner rådighet och samordnade verktyg för att bygga hållbara städer och främja tillväxt. Myndigheternas vägledning måste samordnas så att kommunerna vet vad som gäller.

Stadsledningskontoret vill också särskilt framhålla vikten av att värna det kommunala självstyret. Statskontoret har nyligen analyserat utvecklingen av statens samlade styrning av kommuner och landsting (Statskontoret 19:2). Statskontorets analys visar att statens styrning över tid har ökat i omfattning och detaljeringsgrad. Det finns en stor förståelse i kommuner och regioner för statens behov av att styra, men en stark kritik mot omfattningen och utformningen av styrningen. Främst riktas kritik mot mängden och utformningen av de riktade statsbidragen. Styrningens omfattning gör det svårt att bedriva verksamheten på det mest ändamålsenliga sättet. Den statliga styrningen skapar också en stor mängd administrativt arbete i kommuner och regioner.

Prioriteringarna i det regionala tillväxtarbetet

För att undanröja hinder för Stockholmsregionens fortsatta tillväxt är det viktigt att fokusera och tydliggöra prioriteringarna i det regionala tillväxtarbetet. Stadsledningskontoret konstaterar att de utmaningar och prioriteringar som Region Stockholm redovisar är relevanta för Stockholmsregionens utveckling. Däremot bör fokus utifrån ett tillväxtperspektiv ligga på framför allt fem områden; bostäder, transportsystem, kompetensförsörjning, företags-/investeringsklimat och elförsörjning (som helt saknas i redovisningen). Därutöver förtjänar de föreslagna förändringarna av kostnadsutjämningsystemet att framhållas i detta sammanhang, vilket också Region Stockholm förtjänstfullt gör i redovisningen. Stockholms stad är en av de 16 kommuner i Stockholmsregionen, som tillsammans med Region Stockholm, kommer att drabbas ännu hårdare ekonomiskt om förslagen genomförs. Dessa medel hade kunnat användas till investeringar i tillväxt i Stockholmsregionen som hade kunnat bidra med jobb och utveckling av välfärden i hela landet.

Stadsledningskontoret anser att Region Stockholms redovisning bör ges en ökad tydlighet avseende prioriteringarna. Nedan redovisas de områden som bör ges särskilt fokus.

Bostadsförsörjning

Region Stockholms redovisning av utmaningarna och prioriteringarna avseende bostadsbyggandet och bostadsmarknaden och behovet av åtgärder är i huvudsak bra. Stadsledningskontoret delar redovisningen uppfattning om att det finns ett stort behov av att se över både regelverket och skattesystemet för att skapa förutsättningar för ett ökat bostadsbyggande och bättre fungerande bostadsmarknad.

Regeringen har slagit fast att ett ökat bostadsbyggande är en nationell angelägenhet. Mot denna bakgrund vill stadsledningskontoret understryka vikten av att lagstiftningen och myndigheters och rättsliga instansers uttolkning av lagstiftningen för planering och byggande ses över i syfte att underlätta bostadsbyggande. Stadsledningskontoret vill också betona att länsstyrelsens samordningsansvar för statens intressen och förmåga att sammanväga dessa behöver ges mer kraft och bättre verktyg. Idag leder bristande samordning och otydliga skrivningar till att anspråk läggs till anspråk. I praktiken får kommunernas företrädare ofta föra dialog med varje enskilt statligt sektorsintresse utan länsstyrelsens samordning kring avvägningar i enskilda ärenden. Läggs anspråken samman blir konsekvenserna orimliga för regionens bostadsförsörjning och länsstyrelsen blir i realiteten inte en balanserande motkraft till de övriga statliga intressena.

Även Trafikverkets nationella riktlinjer tenderar att omöjliggöra bostadsbyggande i lägen där Stockholms stad ser bostadspotential. Den statliga myndighetens förståelse för regionens utmaningar, för komplexiteten och möjligheten att effektivt nyttja marken för bebyggelse i en snabbt växande storstadsregion behöver utökas.

Transportsystem

Ett hållbart och kapacitetsstarkt transportsystem är en nödvändig förutsättning för ett ökat bostadsbyggande och en fortsatt hög tillväxt. Region Stockholm och ett antal kommuner i Stockholmsregionen, däribland Stockholm stad, har tagit ett stort ansvar för medfinansiering av utbyggnad av infrastruktur såsom utbyggnad av tunnelbanan, Södra och Norra länken,

Förbifart Stockholm, Mälarbanan och citybanan. Stadsledningskontoret vill understryka att investeringar i infrastruktur framförallt är en nationell fråga, även i Stockholmsregionen. Kontoret kan också konstatera att det, trots att det för närvarande görs stora investeringar i ny infrastruktur, krävs en fortsatt kraftig utbyggnad av transportsystemet för att kunna möta befolkningstillväxten samtidigt som transportsystemets klimatpåverkan ska minska och fossila drivmedel fasas ut. Framförallt behöver kollektivtrafiken och cykelvägnätet prioriteras, där tunnelbanan idag är överbelastad och där endast en liten andel av Stockholmsregionens cykelbanor uppnår fullgod standard.

Stadsledningskontoret vill också framhäva utvecklingen av Stockholm-Arlanda som en särskilt viktig förutsättning för transportsystemet. Den internationella tillgängligheten i form av tillgång till flyglinjer och avgångar är avgörande för Stockholmsregionens och hela Sveriges internationella konkurrenskraft. Nya direktlinjer och fler avgångar behövs för att förbättra förbindelserna till viktiga marknader för det svenska näringslivet, främja besöksnäringen och attrahera kapital och kunskap till regionen. Särskilt angeläget är nya internationella direktlinjer från framför allt Asien, Nordamerika och Europa. Regeringen kan bidra med regelverk och skattesystem för att skapa förutsättningar för en fortsatt positiv utveckling för Stockholm-Arlanda flygplats parallellt med det pågående arbetet med att skapa förutsättningar för att minska flygets klimatpåverkan.

Kompetensförsörjning

Stadsledningskontoret anser att redovisningen avseende kompetensförsörjningens betydelse för regionens konkurrenskraft i huvudsak är bra. Det kan dock betonas att utbildningsväsendet i högre utsträckning måste inriktas och volymjusteras efter dagens och framtidens marknadsbehov. Stockholmsregionen har den största arbetskraftsbristen av samtliga regioner i Sverige. En rapport från Stockholms handelskammare visar att närmare 40 procent av alla vakanser finns i Stockholms län (Stockholms handelskammare 2019:01). Inom näringslivet är kompetensbristen störst inom IT och andra kunskapsintensiva näringar, vilka utgör särskilt viktiga inslag i Stockholms näringsliv. Dessutom pekar mycket på att matchningen på arbetsmarknaden försämrats, vilket resulterar i en onödigt hög arbetslöshet.

Arbetskraftsbristen inom kommunsektorn är också på väg att bli akut. Välfärdsbehoven växer i takt med att antalet yngre och äldre i befolkningen ökar, samtidigt som antalet personer i arbetsför ålder inte ökar i samma utsträckning. Enligt SKL:s beräkningar skulle kommunsektorn behöva 60 procent av den totala sysselsättningsökningen i riket fram till 2025, förutsatt att resurserna till skolan, vården och omsorgen skulle öka i takt med den demografiska utvecklingen. Arbetskraftsbristen är idag särskilt stor bland legitimationsyrken som till exempel förskolelärare, lärare, socialsekreterare, sjuksköterskor och läkare.

Stadsledningskontoret anser att regeringen måste ta ett större ansvar för dimensioneringen av de samhällskritiska utbildningar som behövs för att möta både privata och offentliga arbetsgivares behov. Det är också viktigt att skapa förutsättningar för regionen att attrahera och behålla de bästa studenterna och forskarna. Regeringen kan bistå genom att bl.a. stärka den högre utbildningens uppdrag att verka för att fler utländska studenter och forskare stannar kvar och arbetar i Sverige och säkerställa en snabb handläggningstid för utländska experter som söker uppehållstillstånd för att arbeta i tillväxtbolag.

Regeringen sätter ramarna för utbildningssystemet och behöver därigenom också förbättra förutsättningarna för den kommunala vuxenutbildningen att vara ett effektivt verktyg i kompetensförsörjningen. Det handlar exempelvis om att öka möjligheten för vuxna att studera parallellt med arbete, utveckla stödfunktionerna inom vuxenutbildningen för att möta elever med särskilda behov och att se över medfinansieringsgrad och ersättningsnivå för att inte missgynna kostsamma utbildningar som det finns en stark efterfrågan från näringslivet på.

Därutöver vill stadsledningskontoret peka på arbetsmarknadspolitiken. Den är ett statligt ansvar, men i likhet med Stockholms stad genomför många kommuner också insatser för att skapa förutsättningar för individens egen försörjning. Detta sker i nära samarbete med det lokala näringslivet och Arbetsförmedlingen. Stora arbetsmarknadspolitiska reformer och en genomgripande omstrukturering av Arbetsförmedlingen har aviserats under de kommande åren. Det är viktigt att samverka fortsatt står i fokus och att arbetssökande personer med

komplexa behov av personligt stöd inte hamnar i kläm. Kommuner som vill måste också i framtiden kunna vara utförare av arbetsmarknadsinsatser.

Elförsörjning

Stockholmsregionens elnät är i dagsläget både eftersatt och underdimensionerat. Marginaler saknas för att klara hög belastning. Samtidigt går utvecklingen mot ett allt mer elektrifierat samhälle. Stockholms framtida elförsörjning är därför en av de viktigaste prioriteringar som bör lyftas i redovisningen till regeringen. Effekttuttaget har ökat i takt med att regionen växer och med elektrifieringen av samhället, samtidigt som investeringar i elnätens kapacitet inte har varit tillräckliga. Det riskerar att bli en hämsko för hela Stockholmsregionens tillväxt och påverka bostadsbyggandet, elektrifieringen av transportsektorn, samt utbyggnaden av kollektivtrafik och annan infrastruktur. För att Stockholm ska kunna fortsätta att utvecklas och stå sig i den internationella konkurrensen måste gemensamma krafter till för att elnätens kapacitet ska säkras och utökas.

Elförsörjningen är beroende av att staten genom Svenska Kraftnät underhåller och utvecklar det rikstäckande stamnätet i takt med slitage och ökade behov, och även av att lokala elbolag sköter om och bygger ut regionala och lokala elnät så att elen kan nå slutkonsumenterna. Stockholms stad har redan medfinansierat Svenska Kraftnäts utbyggnad av inmatningskapaciteten till Stockholm med närmare en miljard kronor för att på så sätt säkerställa eleffekten i hela regionen. Stadsledningskontoret vill understryka vikten av att staten förbättrar regelverket och marknadsvillkoren för att möjliggöra fortsatta investeringar i de regionala och lokala energisystemen.

Företags-/investeringsklimatet

Stadsledningskontoret instämmer i Region Stockholms skrivningar om att samspelet mellan näringsliv, offentlig sektor och akademi är avgörande för regionens internationella konkurrenskraft. För att offentlig sektor ska kunna tillgodogöra sig den högre utbildningens och forskningens resultat i större utsträckning, bör staten ge universiteten tydligare riktlinjer om att ta sig an offentlig sektors utmaningar och behov. Samtidigt är det viktigt att offentlig sektor utvecklar sina behovsanalyser och blir en tydligare kravställare i dessa samarbetsforum.

En av grundförutsättningarna för ett fungerade näringsliv är den offentliga myndighetsutövningen och för att utveckla denna behöver regionen ha en löpande dialog, tillit och samverkan. Systemsyn och samhällsnytta måste vara ledord i utvecklingsarbetet. En hög kvalitet i myndighetsutövningen och servicen är avgörande om vi ska kunna marknadsföra regionen och attrahera internationella investeringar och företag. Stockholm Business Alliance (SBA) fungerar idag som samarbetsforum för den större Stockholmsregionens näringslivsservice, marknadsföring och investeringsfrämjande. Stadsledningskontoret anser att detta samarbete bör lyftas och utvecklas i det regionala tillväxtarbetet.

Kommunernas möjligheter att vara framgångsrika i näringslivsarbetet påverkas av en rad nationella förutsättningar. Ett antal av dessa tas upp i Region Stockholms redovisning såsom transportsystem, bostadsförsörjning och kompetensförsörjning, medan andra såsom regelsystem, skattesystem, arbetsmarknad och elförsörjning inte behandlas. Stadsledningskontoret vill understryka behovet av ett helhetsgrepp inom frågor som påverkar företagsklimatet. Stockholmsregionen behöver kunna erbjuda ett internationellt konkurrenskraftigt företagsklimat för att kunna konkurrera med andra regioner i Europa om företagsetableringar och investeringar. Inte minst de påtalade bristerna inom elförsörjningen riskerar att medföra att företag väljer en annan lokalisering än Stockholmsregionen för att slippa osäkerheten om det kommer att finnas tillräcklig eleffekt.

Arbetsmarknadsförvaltningen

Arbetsmarknadsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 30 april 2019 har i huvudsak följande lydelse.

Arbetsmarknadsförvaltningen instämmer i Region Stockholms analys av de långsiktiga utmaningarna och att det behövs bostäder, utbyggd kollektivtrafik och goda möjligheter till kompetensutveckling. En bra inkludering av nyanlända med kvalitativa utbildningsmöjligheter och framtida jobb möjligheter kommer ge regionen utvecklingskraft på lång sikt. I det sammanhanget är också bostadsfrågan central. En nyckelfråga för regionens konkurrenskraft och människors möjligheter till självförverkligande är en hög kompetens och kunskapsnivå som tas tillvara oavsett bakgrund, kön, ålder eller funktionsvariation. Förvaltningens verksamheter har en viktig roll att spela i detta sammanhang.

Arbetsmarknadsförvaltningen anser att förslagens nio prioriteringar är angelägna. Att det finns goda förutsättningar att verka för prioritering tre om att *tillvarata kompetens och underlätta matchning* är central för förvaltningen. Prioritering fem om att *stärka förutsättningarna för alla barn och unga att gå vidare till studier och arbete* relaterar till förvaltningens uppdrag med uppsökande och motiverande arbete inom det kommunala aktivitetsansvaret (KAA) och av unga som varken arbetar eller studerar (UVAS). Att agera tidigt, erbjuda stöd och insatser är oerhört viktig både ur ett mänskligt och samhällligt perspektiv.

För att uppnå goda resultat inom arbetsmarknadsområdet krävs många gånger nya metoder och arbetssätt. Då behövs innovation och därför instämmer arbetsmarknadsförvaltningen i vikten av utveckling, exempelvis genom samarbeten med universitet och internationellt utbyte. Det relaterar till prioritering sex om att *stärka strategiska forskningsstråk och innovationsmiljöer*.

Avslutningsvis menar arbetsmarknadsförvaltningen att förslaget innehåller en helhet som ligger i linje med RUF 2050 och EU:s sammanhållningspolitik. Däremot belyser inte förslaget hur utmaningar ska mötas och prioriteringar realiseras. Det vore också angeläget att analysera hantering av eventuella konfliktsituationer emellan prioriteringar. Exempelvis hur en ökad internationell handel kan ske i ett koldioxidfritt EU.

Socialförvaltningen

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 30 april 2019 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig på det stora hela bakom förslaget till redovisning men vill särskilt framhålla följande:

I redovisningen lyfts att det stora antalet nyanlända flyktingar utgör en utvecklingspotential som i större utsträckning behöver tas till vara i Stockholmsregionen. Förvaltningen instämmer i detta samt i behovet av en lyckad inkludering där arbete och utbildning står i fokus. Vid samtal med stadens avdelningschefer inom individ- och familjeomsorg samt funktionsnedsättning lyfts dock bostäder som den stora utmaningen kommande år. Avdelningscheferna i stadsdelsförvaltningar som har problem med ungdomar som befinner sig ute i centrum på kvällar och nätter menar att detta till stor del har sitt ursprung i trångboddhet och brist på lämpliga bostäder. Avdelningscheferna anser att bostadsfrågan bör vara nummer ett för att bryta negativa mönster och ser med oro på en eventuellt kommande lågkonjunktur som även riskerar att medföra minskat bostadsbyggande.

Bostadsfrågan är även till viss del avgörande när det gäller kompetensförsörjning. Inom socialtjänsten har det under några år varit brist på socionomer som vill arbeta som socialsekreterare. Staden har via handlingsplanen för förbättrad arbetssituation för

socialsekreterare och biståndshandläggare kommit tillräta med en del av problematiken. När det gäller förmågan att rekrytera och behålla personal vill dock förvaltningen särskilt framhålla att regionen bör satsa på förstärkning av det storregionala samarbetet och pendlingsmöjligheter i östra Mellansverige som nämns i ärendet.

Skolfrånvaro och dåliga skolprestationer är riskfaktorer som kan påverka den psykiska hälsan både på kort och på lång sikt. Betyg från grundskolan är en viktig skyddsfaktor när det gäller missbruk, suicid, utanförskap och psykisk ohälsa. Underlag från Stockholmsregionen (Storsthlm) pekar på att över 12 000 elever i regionen mellan 6 och 19 år är frånvarande mer än 20 procent av sin skoltid. I Stockholms län har andelen som inte var behöriga till gymnasiet ökat från 9,6 till 12,6 procent mellan 2016 och 2017. Den som inte har en gymnasieutbildning löper mer än dubbelt så stor risk att bli arbetslös som den som har en sådan. Andelen jobb som inte kräver en formell utbildning har minskat. Den som inte klarar sina gymnasiestudier riskerar att långvarigt hamna utanför arbetsmarknaden och har svårt att ta sig tillbaka till utbildning. Bland unga mellan 15 och 24 som varken studerar eller arbetar har mer än hälften aldrig haft ett jobb. För att minska framtida utanförskap bör regionen öka samverkan mellan samtliga berörda aktörer i syfte att säkerställa att barn klarar sin skolgång.

Arbetet med att säkerställa att barn och unga klarar sin skolgång behöver dock starta redan i samband med förskolan. Förskolan spelar en viktig roll när det gäller det livslånga lärandet och inte minst när det gäller etablering i det svenska samhället. Regionen bör satsa på att öka inskrivningsgraden i förskolan för att ge alla barn samma chans och förutsättningar till en lyckad skolgång.

Stadsbyggnadskontoret

Stadsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande daterat den 30 april 2019 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsbyggnadskontoret delar bilden av regionens långsiktiga utmaningar som framförs i RUF5 2050 och i denna remiss:

1. Att möjliggöra befolkningstillväxt och samtidigt förbättra regionens miljö och invånarnas hälsa
2. Att åtgärda kapacitetsbrister samtidigt som behoven fortsätter att växa
3. Att vara en internationellt ledande storstadsregion i en växande global konkurrens
4. Att minska klimatpåverkan och samtidigt möjliggöra ökad tillgänglighet och ekonomisk tillväxt
5. Att ha en fortsatt öppen region och samtidigt stärka inkluderingen
6. Att öka tryggheten i regionen samtidigt som världen upplevs som osäker

För att skapa förutsättningar för regional tillväxt vill kontoret särskilt trycka på behovet av fler bostäder, arbetsplatser och infrastruktursatsningar.

Kontoret instämmer i att regler för var och hur man kan bygga behöver ändras. Till exempel omöjliggör länsstyrelsens syn på skyddsavstånd till transportleder för farligt gods att ett stort antal bostäder i staden och regionen inte kan byggas. Gällande frågor som klimat och vatten ställer idag länsstyrelsen ofta redovisningskrav i detaljplanerna som saknar lagstöd. En samverkan behövs för att överenskomma en redovisningsnivå i detaljplaneringen som överensstämmer med möjligheterna till reglering enligt plan- och bygglagen.

Kontoret instämmer i att ytterligare investeringar krävs i kapacitetsstark transportinfrastruktur utöver de redan beslutade investeringarna. Kontoret motsätter sig den nationella utredningens förslag avseende kostnadsutjämning som skulle omfördela ytterligare

medel från regionens kommuner och från Region Stockholm. Om detta förslag mot förmodan skulle genomföras behöver staten tillskjuta mer medel till bland annat infrastrukturinvesteringar i regionen då kommunernas och Region Stockholms möjligheter till medfinansiering av infrastrukturobjekt blir sämre. Kontoret framhåller att regionens andel av medfinansiering inte ska sjunka.

Remissen lyfter fram behov av investeringar i östra Mellansveriges transportsystem. Kontoret är positivt till det så länge det inte tränger ut mer angelägna inomregionala satsningar, då det är inom regionen den stora merparten av pendlingsresorna sker.

Kontoret önskar även att regionala aktörer och myndigheter bättre samordnar sig för att tydliggöra respektive aktörs roll och för att regionen samlat ska kunna framföra regionens behov och säkra dess roll och funktion som motor för hela Sverige.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 25 april 2019 följande.

1. Utbildningsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen utan eget ställningstagande.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 17 april 2019 har i huvudsak följande lydelse.

Region Stockholms förslag till redovisning tar på flera ställen upp behovet av utbildning och offentlig service som en förutsättning för regionens konkurrenskraft och utvecklingspotential. Utbildningsförvaltningen ser i grunden positivt på detta men vill också framföra följande synpunkter.

Bostadsutbyggnad, attraktiva miljöer och folkhälsa

Utbildningsförvaltningen delar Region Stockholms bild av utmaningar kopplade till regionens befolkningsstillväxt avseende bostadsutbyggnad. Region Stockholm lyfter bland annat ändrade regler för bostadsbyggnad som en del av lösningen. Dessutom menar man att de aviserade förändringarna i det kommunala utjämningsystemet kommer att inverka negativt på regionens möjligheter att upprätthålla god kvalitet och kapacitet i exempelvis utbildning och kollektivtrafik. Förvaltningen instämmer i konstaterandet att en snabb bostadstillväxt med bibehållen samhällskvalitet kräver resurser, men ser samtidigt risker i ett alltför ensidigt betonande av bostadsbyggnaden.

I sina synpunkter på RUF 2050 betonade utbildningsförvaltningen vikten av att viktiga samhällsfunktioner byggs ut i takt med bostadsutbyggnaden. Ur förvaltningens perspektiv innebär detta ett naturligt fokus på skolutbyggnad, men det finns även viktiga angränsande funktioner såsom grön- och friytor samt idrottshallar. En kapacitetsstark, välplanerad och lättillgänglig kollektivtrafik är också en viktig aspekt, inte minst utifrån gymnasieskolans perspektiv. Utbildningsförvaltningen ställer sig generellt positiv till förenklade byggregler och att plan- och planeringsprocesser ses över för att korta ledtider – men det är viktigt att detta även inkluderar skolor, förskolor och andra samhällsfunktioner. Förvaltningen anser att detta perspektiv sammantaget kan stärkas i Region Stockholms redovisning.

Samtidigt kan alltför förenklade byggregler inverka negativt på regionens livsmiljö och i förlängningen på folkhälsan. Boverket konstaterade i rapporten *Grundskolor och friytor* från 2018 att landets genomsnittliga friyta per elev minskar till följd av ett ökat elevantal skolorna i kombination med förtätningar på befintliga skolområden. Stockholms län har landets minsta friyta per elev. Den minskade friytan per elev riskerar också att innebära att en allt större andel av skolgårdarna behöver utgöras av hårdgjord yta vilket innebär att barns tillgång till gröna miljöer minskar i ännu större takt. Liknande förhållanden kan antas gälla även för andra grön-

och friytor och bristen på den här typen av miljöer kan komma att förvärras av en ogenomtänkt förtätning genom bostadsutbyggnad.

Förvaltningen anser därför att även detta perspektiv kan förstärkas i regionens redovisning. Detta gäller såväl utifrån ett allmänt barnperspektiv som utifrån ett folkhälsoperspektiv och utifrån regionens mål om att skapa attraktiva livsmiljöer. Det kan också påpekas att Region Stockholm pekar ut bland annat närhet till natur och sammanhängande gröna kilar som viktiga möjligheter för Stockholmsregionen. Med alltför förenklade plan- och planeringsprocesser riskerar dessa kvaliteter att gå förlorade, inte minst i regionens centrala kommuner, såsom Stockholm.

Kollektivtrafiken och gymnasieskolan

I sina synpunkter på RUF 2050 efterlyste utbildningsförvaltningen en analys av vad som händer om gymnasierregionen utökas som följd av förbättrade kommunikationer i regionen. Den samverkan kring gymnasieutbildning som sker inom regionen ger elever möjlighet att söka utbildningar och skolor på lika villkor i hela regionen. Detta innebär att en stor del av söktrycket i regionen riktas mot populära utbildningar i regionens centrala delar. En möjlig följd av förbättrade kommunikationer inom regionen är därför att söktrycket till gymnasieutbildningar i regionens centrala delar ökar i takt med att restiderna i och kring regionen förkortas. Utbildningsförvaltningen menar att detta kan inverka negativt på möjligheten att upprätthålla kvalitet och kapacitet i stadens gymnasieutbildning. Samtidigt är närhet till kollektivtrafik en viktig faktor för att upprätthålla en gymnasieskolas popularitet, vilket också är en förutsättning för att kunna driva en bra och kostnadseffektiv verksamhet.

Eftersom gymnasiemarknaden i så pass hög grad styrs av efterfrågan ställs höga krav på det regionala samarbetet. Detta gäller inte minst yrkesutbildningar. Yrkesutbildningarnas popularitet har under många år minskat i stockholmsregionen, och det finns en tydlig överetablering av yrkesutbildningar i länet. En fungerande yrkesutbildning är också en förutsättning för regionens kompetensförsörjning, och även om Region Stockholm i sin redovisning pekar ut kunskapsintensiva näringar som informations- och kommunikationsteknik och Life Science behöver en balanserad arbetsmarknad även yrkesutbildad arbetskraft från gymnasieskolan. Yrkesutbildningar inom stadens gymnasieskolor har också ett aktivt samarbete med vuxenutbildningen, vilket kan kopplas till Region Stockholms resonemang om individens förmåga till omställning och möjliggörandet av ett livslångt lärande.

Utbildningsförvaltningen arbetar aktivt för att öka yrkesutbildningarnas attraktivitet genom att tydliggöra vad de innebär och kan leda till efter avslutad utbildning. Dessutom ska stadens skolor möjliggöra för yrkes elever att läsa in högskolebehörighet. Sådana åtgärder kan givetvis bidra till ökad attraktivitet för yrkesutbildningarna, men utbildningsförvaltningen anser att en översyn av yrkesutbildningarnas utbud och dimensionering bör vara en prioritering i det regionala samarbetet.

Stärkta förutsättningar att gå vidare till studier och arbete

Utbildningsförvaltningen ser av naturliga skäl positivt på att regionen prioriterar stärkta förutsättningar för barn och unga att gå vidare till studier och arbete. Ett väl fungerande utbildningssystem, från förskola till gymnasieskola och vidare till högre utbildning, är en grundläggande förutsättning för en stor del av regionens mål och prioriteringar. Utbildningsförvaltningen ser det dock som viktigt att påpeka att denna prioritering påverkas av en mängd komplexa faktorer som var för sig är svåra att styra över.

Exempel på sådana faktorer kan vara socioekonomi, skolans kompetensförsörjning och andel behöriga lärare eller ovanstående resonemang kring utbyggd samhällsservice i relation till bostadsutbyggnad. En del sådana faktorer kan hanteras på regionnivå, medan andra behöver hanteras på kommunal eller statlig nivå. Ett exempel på en fråga som kan hanteras på regional nivå är samordning av gymnasieutbildningen.

Konsekvenser för barn och barnets rättigheter

Utbildningsförvaltningen bedömer att barnperspektivet skulle kunna stärkas i Region Stockholms redovisning, inte minst i relation till barns livsmiljöer. Region Stockholms resonemang om bostadsutbyggnad kan kompletteras med en problematisering kring aspekter som fri- och grönytor och barns plats i den täta staden. Utifrån utbildningsförvaltningens ansvarsområden har Region Stockholms redovisning ett fokus på lika villkor och kvalitet, kapacitet och effektivitet i utbildningssystemet, vilket är positivt utifrån ett barnperspektiv, men barns mer allmänna uppväxtvillkor kan lyftas tydligare.